

บทที่ 7

ประเภทของหลักสูตรและแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จุดประสงค์

ข้อมูลในบทที่ 7 จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายความแตกต่างของหลักสูตรแต่ละประเภทได้
2. สรุปวิธีการกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลักสูตรได้

1. ประเภทของหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรในขั้นตอนการร่างหลักสูตรนั้นผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องวางแผนและออกแบบหลักสูตรว่าจะจัดหลักสูตรในรูปแบบใด หรือเน้นอะไรเป็นสำคัญ ในบทที่ 6 ได้กล่าวถึงแนวคิดในการออกแบบหลักสูตร หรือจุดเน้นของหลักสูตรแบบต่างๆแล้ว ในบทนี้จึงได้เสนอเกี่ยวกับหลักสูตรประเภทต่างๆเพื่อเป็นแนวทางเพิ่มเติมแก่ผู้พัฒนาหลักสูตรนำไปประกอบการพิจารณาออกแบบหลักสูตรเพื่อจัดเนื้อหาหลักสูตรตามแนวที่ตัดสินใจเลือก

ประเภทของหลักสูตร จัดตามจุดเน้นของหลักสูตร ได้เป็น 6 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1) หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum)

- กำหนดเนื้อหาในรูปแบบของวิชาต่างๆ แยกรายวิชา เช่น การอ่าน การเขียน เลข คณิต เรขาคณิต ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง สุขศึกษา พลศึกษา คนตรี ฯลฯ
- เนื้อหาวิชาเรียงลำดับความยากง่ายเฉพาะวิชานั้น

ข้อดี

- เรียงลำดับเนื้อหาตามความยากง่าย เรียนได้สะดวก
- ถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ
- พัฒนาสมรรถภาพทางสติปัญญาของผู้เรียนมาก

- ง่ายต่อการสอนของครู ผู้เรียนรับอย่างเต็มตัว สอนเนื้อหาได้ครบถ้วนมาก
วางแผนการเรียนการสอนได้ง่าย
- ส่งเสริมมรดกของสังคมได้ดี

ข้อจำกัด

- สนองความต้องการทางจิตวิทยาของผู้เรียนน้อย
- จำกัดการเรียนการสอนอยู่ในเฉพาะชั้นเรียนและในโรงเรียน
- ไม่ส่งเสริมความเจริญด้านจิตใจ ไม่พัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน
- ไม่สัมพันธ์กันระหว่างวิชา
- ไม่เน้นการใช้ความรู้ในสภาพการณ์จริงของสังคม จัดกับความเป็นจริงในชีวิต

2) หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (Correlated Curriculum)

- จัดแยกวิชา แต่เวลาสอนนำรายวิชาอย่างน้อย 2 วิชามาสัมพันธ์กัน
- ผู้สอนวางแผนร่วมกัน สัมพันธ์วิชาในสาขาเดียวกันหรือระหว่างสาขา

ข้อดี

- วิชาต่างๆมีความสัมพันธ์กัน ผู้เรียนมองเห็นการนำความรู้ไปใช้ได้

ข้อจำกัด

- ในทางปฏิบัติสัมพันธ์กันได้ยาก ไม่สัมพันธ์กันจริง ยังคงสอนเน้นเนื้อหา

3) หลักสูตรหมวดวิชา (Broad Fields Curriculum)

- นำรายวิชามาจัดเป็นกลุ่ม เช่นสังคมศึกษา (ประกอบด้วย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม) ภาษาไทย (ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน หลักภาษา วรรณคดี ย่อความ เรียงความ) วิทยาศาสตร์ (ประกอบด้วย เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา) คณิตศาสตร์ (ประกอบด้วย เลขคณิต เรขาคณิต พีชคณิต ครีโกณมิติ) พลานามัย (ประกอบด้วย พลศึกษา สุขศึกษา) ศิลปศึกษา (ประกอบด้วย ดนตรี วาดเขียน นาฏศิลป์ การฝีมือ)

ข้อดี

- ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆ มองเห็นการนำไปใช้ได้ อำนวยโอกาสการเรียนรู้ได้
- สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ของกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์

ข้อจำกัด

- การจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถสัมพันธ์กัน ได้ชัดเจน มีการสอนแยกวิชา ในกลุ่ม
- ผู้เรียนอาจไม่แม่นยำในบางเนื้อหา
- เนื้อหาที่เลือกบรรจุในกลุ่มวิชาอาจยังไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ยังเน้นเนื้อหาความรู้คู่

4) หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum)

หลักสูตรแบบแกน เป็นการประสานความรู้หลายวิชาอย่างกลมกลืน จัดได้ 2 ลักษณะ จะจัดลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้ คือ

- นำเอาวิชาความรู้สาขาต่างๆมาหลอมรวมกันเป็นวิชาหรือเนื้อหาความรู้ในเรื่องเดียวกัน เช่นสอนเรื่องกรุงศรีอยุธยา จะรวมเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปกรรม เศรษฐกิจ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับกรุงศรีอยุธยาเข้าไว้ด้วยกัน
- นำความรู้สาขาต่างๆที่เป็นปัญหากว้างๆมารวมเป็นหน่วย ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า เพื่อรวบรวมเนื้อหา ข้อมูล ข้อเท็จจริง จากหลายแหล่งความรู้ เช่น เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อดี

- ประสานสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้เนื้อหาวิชากับประสบการณ์มากกว่าหลักสูตรอื่นที่ผ่านมา
- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้

ข้อจำกัด

- ความรู้ไม่เป็นหมวดหมู่ ผู้เรียนอาจได้รับเนื้อหาไม่เป็นระบบ
- สักส่วนความรู้จากสาขาวิชาต่างๆไม่สมดุลกัน
- จัดยากเพราะครูได้รับการฝึกฝนให้มีความสามารถเฉพาะวิชา ทำให้ดึงเนื้อหาจากหลายศาสตร์มาประสานไม่ได้
- ครูมักประสานเฉพาะเนื้อหา สัมประสานแนวคิด

5) หลักสูตรที่เน้นกระบวนการทางสังคมและการดำเนินชีวิต (Social Process and Life Function Curriculum)

- รวบรวมความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยยึดกิจกรรมของคนในสังคมเป็นหลัก
- จัดเนื้อหาสาระให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของคนในสังคม
- จัดเนื้อหาสาระตามกิจกรรมของคนในสังคม เช่น การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัย ชีวิตครอบครัว การนับถือศาสนา การถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นต้น
- เน้นการลงมือปฏิบัติจริง
- จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก และซับซ้อนขึ้น

ข้อดี

- ช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียน
- ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ข้อจำกัด

- ถ้าไม่ระมัดระวังอาจจัดหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยาก
- อาจขาดความสมบูรณ์ของเนื้อหา
- กิจกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมมีมากมาย อาจสอนได้ไม่ครอบคลุม

6) หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum)

- ยึดกิจกรรมหรือประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหลัก
- นำกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- ส่งเสริมการเรียนการสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา สร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้ผู้เรียนแก้ปัญหานั้น

ข้อดี

- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตัวเองและนำข้อสรุปไปใช้ได้
- สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ข้อจำกัด

- ผู้เรียนไม่ได้เนื้อหาความรู้เป็นเรื่องราว

- ผู้สอนต้องระวังในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากบางเรื่องจำเป็นสำหรับ
ผู้เรียนแต่ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่แสดงความต้องการ ผู้สอนต้องกระตุ้นและจูงใจให้
ผู้เรียนสนใจเรียนในเรื่องที่จำเป็นนั้น

กิจกรรมที่ 1

หลักสูตรอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ของไทยใน
ปัจจุบันจัดตามลักษณะของหลักสูตรประเภทใด หรือผสมผสานระหว่างลักษณะของ
หลักสูตรประเภทใด

2. แนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการพัฒนาหลักสูตร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกเนื้อหาหลักสูตร
เลือกรูปแบบหลักสูตร และจัดเนื้อหาหลักสูตรตามรูปแบบหลักสูตรที่ตัดสินใจเลือกแล้ว
นั้น จำเป็นต้องวางแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ล่วงหน้าด้วย จึงจะครบ
กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรในช่วงของการร่างหลักสูตร และเพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตร
ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้หลักสูตรมี
ประสิทธิภาพด้วย

การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1) ความสำคัญของการประเมินผลการเรียน

- ทำให้ผู้เรียนพัฒนาจนถึงขั้นรู้รอบ เพราะมีการตรวจสอบผลการเรียนรู้
เป็นระยะ
- ทำให้การเรียนรู้คล่องตัวเพราะขจัดปัญหาที่พบได้ทันที หรือมีการ
ซ่อมข้อบกพร่องได้ทันที และเสริมจุดเด่นที่พบได้ตรง
- ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่น่าพอใจ เพราะผลการประเมินผลการ
เรียนช่วยให้ผู้สอนสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตรง
- สามารถติดตามพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายได้

2) ข้อมูลที่จะใช้ในการพิจารณาวิธีการประเมินผลการเรียน

- จุดประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้

ต้องประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด หรือครบถ้วนหรือไม่

- ข้อมูลที่ต้องการก่อนเรียนและหลังเรียน

ถ้าต้องการรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนเริ่มเรียนบทเรียนใหม่ จะใช้การทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และหลังจากเรียนแล้ว มีการทดสอบหลังเรียน (post-test) เพื่อเปรียบเทียบว่าผู้เรียน ได้พัฒนามากขึ้นกว่าก่อนเรียนหรือไม่

- ทักษะที่ต้องการพัฒนา

ถ้าต้องการประเมินทักษะการพูด แสดงความคิดเห็น การใช้ไหวพริบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าควรใช้การทดสอบปากเปล่า (oral test) ถ้าประเมินทักษะการเขียน การแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนแสดงเหตุผล ควรใช้การทดสอบข้อเขียน (written test) ถ้าจะประเมินเนื้อหาความรู้จะใช้ทั้งการทดสอบข้อเขียน และการทดสอบปากเปล่า เป็นต้น

- สมรรถภาพในงานอาชีพ

การประเมินผลการเรียนต้องประเมินเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถภาพและความสามารถในการเข้าสู่อาชีพได้ โดยนำคุณสมบัติของคนที่จะเข้าสู่อาชีพที่แต่ละอาชีพกำหนดมาใช้เป็นบรรทัดฐานร่วมช่วยในการประเมินหลักสูตร รวมถึงด้านเจตคติต่ออาชีพด้วย

3) ประเภทของการประเมินผล

- การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (norm- referenced evaluation)

ในการประเมินผลการเรียนจะใช้การประเมินผลอิงกลุ่มในกรณีเมื่อต้องการดังนี้

- บอกความสามารถของผู้เรียนว่าเรียนรู้ได้มากแค่ไหน ทำได้มากแค่ไหน โดยเปรียบเทียบกับผู้เรียนในกลุ่มด้วยกัน
- เปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนว่าคนหนึ่งดีกว่าหรือด้อยกว่าอีกคนหนึ่ง
- เรียงลำดับความสามารถของผู้เรียน

- การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (criterion – referenced evaluation)

การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์จะใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

- ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนว่ามีพัฒนาการ ไปสู่ขั้นรู้ออบมากขึ้น
แค่ไหน

- การประเมินผลเป็นระยะ (formative evaluation)

การประเมินผลเป็นระยะใช้สำหรับตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างเรียนเพื่อแก้ไขปรับปรุงจุดบกพร่องได้ทันทั่วทั้ง และเสริมจุดเด่นของผู้เรียนได้รวดเร็วเช่นกัน

- การประเมินผลรวบยอด (summative evaluation)

การประเมินผลรวบยอดเป็นการตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนตอน ปลายภาคเรียนเพื่อพิจารณาการรู้ออบ ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาความรู้ และประสบการณ์แต่ละส่วนเป็นภาพรวม และการนำเนื้อหาความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4) วิธีการประเมินผล

ในการประเมินผลการเรียนนั้น ไม่เฉพาะว่าจะต้องใช้แบบทดสอบข้อเขียนแบบต่างๆเสมอไปอาจจะใช้วิธีการประเมินผลได้หลายแบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ใช้กิจกรรมในการประเมินผลการเรียน เช่น เมื่อครูสอนจบในแต่ละคาบ อาจใช้กิจกรรมประเมินผลการเรียนท้ายคาบเรียนได้ กิจกรรมอาจจะเป็นการให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นสรุปประเด็นสำคัญ เขียนเรื่อง โดยใช้รูปประโยคที่ผู้เรียนเรียนมาแล้ว เป็นต้น
- ใช้การสอบถามปากเปล่า เช่น ถามคำถามเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของเรื่องที่เรียนไปแล้วตอนท้ายคาบเรียน เป็นต้น
- ให้ผู้เรียนทำโครงการ โครงการ หรือวางแผน โดยอาศัยเนื้อหาความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียน
- ใช้แฟ้มสะสมงาน (portfolio) โดยให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมผลงานที่ตัวเองพอใจแล้วให้ครูประเมินในแต่ละภาคเรียน

5) ลักษณะการประเมินผลที่ดี

- วิธีการประเมินมีความเชื่อถือได้
- วิธีการประเมินมีความเที่ยงตรง
- ประเมินด้วยความยุติธรรม มีใจเป็นกลาง

- วิธีการประเมินมีความเที่ยงตรง
- ประเมินด้วยความยุติธรรม มีใจเป็นกลาง

6) การตัดสินผลการเรียน

ในการประเมินผลการเรียนผู้รับผิดชอบต้องตัดสินใจเลือกที่จะตัดสินผลการเรียนอย่างไร จากตัวอย่างต่อไปนี้

- ตัดสินจากคะแนนดิบ
- ตัดสินโดยการให้ระดับผลการเรียน (grade)
- ตัดสินให้ผ่านหรือไม่ผ่าน

7) ระยะเวลาและความถี่ในการประเมินผลการเรียน

- ควรมีการกำหนดจำนวนครั้งและระยะห่างของการประเมินผลแต่ละครั้ง รวมถึง

ระยะเวลาและขอบเขตของการประเมินผลรวบยอด

จากประเด็นที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนข้างต้นนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องตัดสินใจเลือกกำหนดในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรจะได้ดำเนินการตามแนวทางนั้นได้ถูกต้องตรงกันทุกคน

กิจกรรมที่ 2

การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการร่างหลักสูตรมีความจำเป็นอย่างไร

สรุป

- ในการจัดหลักสูตร ผู้รับผิดชอบดำเนินการอาจจะเลือกรูปแบบหลักสูตรจากหลักสูตรประเภทต่างๆที่มีผู้เสนอไว้
- ในการกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีข้อที่ควรคำนึงถึงหลายประการ ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องตัดสินใจเลือกกำหนดไว้เป็นแนวทางในหลักสูตรนั้นๆ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรปฏิบัติได้ตรงกัน

การประเมินผล

จากหลักสูตรประเภทต่างๆที่มีผู้เสนอไว้ นั้น หลักสูตรก่อนประถมศึกษา
หลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอุดมศึกษา ที่จัดไว้ในปัจจุบัน
สอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรประเภทใด ท่านคิดว่าควรเปลี่ยนไปใช้ลักษณะของหลักสูตร
ประเภทอื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด